

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕЧНІСТЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЧИННИК ПОЗИТИВНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ

Актуальність. Статтю присвячено проблемі соціально-психологічної безпечності освітнього середовища закладу вищої освіти як чиннику позитивного психологічного клімату студентської групи. Актуальність обґрунтовано через розуміння психологічної комфортності та захищеності освітнього середовища університету як вагомій умови особистісного розвитку студентської молоді. Визначено зміст та структуру категорій «соціально-психологічна безпечність освітнього середовища» та «соціально-психологічний клімат». *Мета.* З'ясування впливу соціально-психологічної безпечності освітнього середовища на психологічний клімат студентської групи. *Методи.* Для проведення емпіричного дослідження застосовано методики: «Психологічна безпечність освітнього середовища» І. О. Басової; «Оцінка рівня психологічного клімату колективу» А. М. Лутошкіна. Обробка даних відбувалась за допомогою порівняльного аналізу (критерій кутового перетворення Фішера). *Результати.* З'ясовано, що між групами студентів з різним рівнем оцінки соціально-психологічної безпечності освітнього середовища закладу вищої освіти існують відмінності за ознаками соціально-психологічного клімату. Отримані статистично значущі відмінності стосуються всіх компонентів соціально-психологічного клімату групи – когнітивного (знання та поінформованість про інших членів групи); емоційного (ставлення до інших членів групи та до групи в цілому), поведінкового (реальні дії, спрямовані на спільну працю, спільні зусилля у досягненні мети). Визначено, що перебування у психологічно безпечному освітньому середовищі детермінує високий рівень позитивності соціально-психологічного клімату студентської групи, що, у свою чергу, впливає на задоволеність змістом навчальної діяльності, на психологічне благополуччя учасників освітнього процесу. Констатовано, що психологічна безпечність освітнього середовища є умовою, що забезпечує позитивний особистісний розвиток всіх учасників освітнього процесу. Інтегральними показниками психологічної безпечності освітнього середовища є показники задоволеності міжособистісними відносинами, почуття захищеності у міжособистісних відносинах як з викладачами, так і з іншими студентами, гармонійність цих стосунків, референтна значущість освітнього середовища для суб'єкта.

Ключові слова: психологічна безпека, соціально-психологічна безпечність освітнього середовища, психологічне благополуччя, соціально-психологічний клімат, студентська група.

Постановка проблеми. Велике значення студентського етапу становлення особистості відзначається багатьма вченими та практиками. Цей період має особливу роль у становленні життєвих цінностей молоді людини. Ми виходимо з того, що соціальне освітнє середовище закладу вищої освіти має бути тим простором, що сприяє духовному взаємообміну, самореалізації, особистісному зростанню, оскільки роль освіти не можна звести до певного обсягу конкретних знань, вона формує ментальні цінності культури, які надають людині можливість розуміти сенс життя.

Напрямок та зміст розвитку особистості визначаються зовнішніми та внутрішніми обставинами. Зовнішні чинники – це все середовище існування людини – як мікросередовище (сім'я, друзі, заклади освіти та ін. соціальні об'єднання зі своїми правилами, звичаями, нормами), так і макросередовище, яке описується історично-культурними умовами. Внутрішні чинники – це осмислення, структурування та привласнення людиною результатів її взаємодії з зовнішнім середовищем.

Норми і принципи соціального середовища, для студентської молоді, перш за все, освітнього середовища, є стійкими моральними оцінками, що впливають на поведінку людини та мають величезний особистісний сенс. Саме тому, психологічне благополуччя, комфортність освітнього середовища сприяє розвиткові особистості, розкриттю потенціалу, гуманізації освітнього процесу. В останній час дослідники застосовують для позначення психологічного стану середовища поняття «соціально-психологічна безпечність», розуміючи свободу особистості від насилля, повагу до особистісної гідності, довіру та доброзичливість у взаємостосунках з однокурсниками та викладачами [1; 2; 6; 7; 8; 9].

Вивчення соціально-психологічної безпечності (СПБ) особистості не може бути зведеним тільки до дослідження її суб'єктивних переживань, особлива увага приділяється простору або середовищу, в якому вона функціонує, тобто ми маємо брати до уваги систему вищої освіти та, зокрема, університетське середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема психологічної безпеки стала активно розроблятися лише в останні десятиліття. О. Є. Блинова, Л. С. Головова, О. В. Шевяков аналізували філософсько-антропологічні виміри психологічної безпеки особистості [8]; І. О. Баєва, О. І. Бондарчук, І. Б. Волеваха, С. В. Фера приділяли увагу психологічній безпечності саме освітнього середовища з погляду учнів в шкільній системі, студентів у закладах вищої освіти, вчителів та викладачів [1; 3; 9]; Г. В. Грачев досліджував проблему інформаційно-психологічної безпеки, О. Ю. Закотнова, Г. С. Коритова, А. С. Харченко вивчали особистісні чинники психологічної безпеки [2; 6], Т. В. Ексакусто обґрунтувала поняття «соціально-психологічної безпеки» [7]. Актуальність вивчення проблеми психологічної безпечності освітнього середовища пов'язана з необхідністю створення сприятливих умов для розвитку та саморозвитку особистості студентів.

Мета статті: на основі теоретичного аналізу наукової літератури та емпіричного дослідження з'ясувати вплив соціально-психологічної безпечності освітнього середовища на психологічний клімат студентської групи.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Для проведення емпіричного дослідження нами застосовано модифіковану до умов дослідження методику «Психологічна безпечність освітнього середовища» І. О. Басвої [3, с. 105–118]. Розглянуто деякі аспекти психологічної безпечності освітнього середовища: референтна значущість оточення (ставлення до освітнього середовища університету), задоволеність в особистісно-довірчому спілкуванні, взаємовідносини з іншими студентами, взаємовідносини з викладачами, можливість висловити свою точку зору, поважне ставлення, збереження особистої гідності, можливість звернутися за допомогою, можливість проявляти ініціативу, захищеність від психологічного насилля (від приниження, погроз, ігнорування, недобррозичливого ставлення). Методика містить 3 основних шкали «Задоволеність», «Гармонійність», «Захищеність»; первинна обробка результатів відбувається за допомогою ключа до методики, отриманий кількісний показник дозволяє зробити висновок про рівень прояву кожного із параметрів психологічної безпечності.

Для діагностики соціально-психологічного клімату студентської групи застосовано «Методику оцінки рівня психологічного клімату колективу» А. М. Лутошкіна. Рівень сприятливості психологічного клімату визначається методом опитування, методика дозволяє визначити не тільки рівень позитивності / негативності клімату студентської групи, але й з'ясувати ті характеристики колективу, які згуртовують (+) або, навпаки, роз'єднують (–) групу. Методика складається із 13-ті полярних 7-бальних шкал, кожна з яких відображає певний прояв психологічного клімату навчальної групи. Діапазон розкиду первинних оцінок за кожною шкалою від 1 до 7 балів, також можна отримати узагальнений показник суб'єктивної оцінки студентської групи.

Для статистичної обробки застосовано порівняльний аналіз за допомогою F -критерію кутового перетворення Фішера.

Під психологічною безпечністю освітнього середовища розуміємо умови, що забезпечують високий рівень задоволеності, захищеності, соціально-психологічної компетентності, які є необхідними для реалізації потенційних можливостей особистості в різних видах діяльності. Найбільш відомою концепцією соціально-психологічної безпечності є науковий підхід Т. В. Ексакусто, на думку якої, соціально-психологічна безпечність є станом динамічного балансу внутрішнього потенціалу суб'єкта та зовнішніх умов, що зумовлено наявністю гармонійних відносин, характеризуються захищеністю (відсутністю деформацій та труднощів, а також толерантністю у стосунках), та дозволяє реалізувати духовно-психічний потенціал суб'єкта в процесі життєдіяльності у певному середовищі та певному життєвому просторі, зберегти його цілісність [7].

Основними умовами соціально-психологічної безпечності є такі:

1. Задоволеність міжособистісними відносинами, що розуміється як показник позитивного взаємозв'язку, що дозволяє реалізовувати потреби та інтереси суб'єктів взаємовідносин. Критерієм є задоволеність / незадоволеність.

2. Гармонійний характер відносин, що розуміється як узгодженість думок, суджень суб'єкта щодо своїх відносин з іншими. Критерієм є гармонійність / дисгармонійність відносин.

3. Захищеність, яка, з одного боку (об'єктивний показник), розуміється як відсутність порушень та труднощів у відносинах, з іншого, передбачає стійкість людини до несприятливих впливів (образи, погрози, ігнорування, маніпулювання тощо). Одним із критеріїв захищеності може бути толерантність / інтолерантність [7, с.243].

Вважаємо, що саме соціально-психологічна безпечність університетського освітнього середовища безпосередньо впливає на психологічний клімат студентської групи та створює сприятливі умови для гармонійного особистісного та професійного розвитку майбутнього фахівця.

Соціально-психологічний клімат (СПК) відображає якісні характеристики міжособистісних стосунків, що виявляються у вигляді сукупності психологічних умов, які сприяють або перешкоджають продуктивній спільній діяльності та розвитку особистості у групі. Соціально-психологічний клімат є найбільш цілісною психологічною характеристикою групи, яка пов'язана з особливостями відображення групою окремих об'єктів, що мають безпосереднє відношення до процесу навчання. До найбільш значущих належать взаємовідносини «по-вертикалі» та «по-горизонталі», деякі ситуаційні елементи навчальної діяльності. Соціально-психологічний клімат групи створюється і проявляється у спілкуванні, в реалізації групових потреб відповідно до норм та очікувань групи. Вибір поведінкових стратегій в конкретній групі залежить від її соціально-психологічного клімату. Це може бути співпраця або суперництво, компроміс або конфронтація.

Одними із перших зміст соціально-психологічного клімату розкрито В. М. Шепелем, який розумів під ним емоційну окраску психологічних зв'язків членів колективу. Ця емоційна окраска виникає на основі близькості, симпатії, збігу інтересів членів групи. Г. М. Андреева визначила соціально-психологічний клімат групи як цілісний стан колективу, що відрізняється сталим для нього емоційним настроєм та відображає як реальну ситуацію навчальної діяльності (характер, умови, організація), так і характер міжособистісних відносин [цит. за: 4]. Найбільш відомим дослідником соціально-психологічного клімату груп та організацій є Б. Д. Паригін, наукова праця якого не втратило своєї значущості до сьогодні [5].

СПК проявляється в таких групових ефектах: 1) згуртованість як рівень єдності у поведінці людей в умовах альтернативного вибору виду конкретних дій із певних можливих варіантів; 2) взаємна сумісність, яка характеризує безконфліктність спілкування та узгодженість поведінки членів колективу в умовах їх спільної професійної (або навчальної) діяльності; 3) стан рівня

ідентифікації, яка виражає усвідомлене, внутрішньо мотивоване прийняття членом колективу цілей, завдань, функцій, цінностей і норм групової діяльності та ін.

Традиційно розрізняють сприятливий, нейтральний та несприятливий соціально-психологічний клімат. Ознаками сприятливого соціально-психологічного клімату є висока вимогливість та довіра членів колективу один до одного; доброзичлива і ділова критика; вільне висловлювання власної думки членами колективу при обговоренні питань групового життя; задоволеність належністю до колективу; високий рівень взаємодопомоги; достатня інформованість членів колективу про всі аспекти групового життя. Несприятливий негативний соціально-психологічний клімат характеризується песимізмом, роздратованістю, високим рівнем напруги та конфліктності у відносинах, невпевненістю, ворожістю, недовірою один до одного тощо (Б. Д. Паригін), що нагадує прояви відсутності почуття захищеності особистості у міжособистісної взаємодії.

При розгляді соціально-психологічної безпечності на рівні особистості студента закладу вищої освіти слід враховувати:

1) його переживання щодо власної захищеності у процесі функціонування у системі вищої освіти;

2) його здатність зберігати стійкість у цьому середовищі, що має певні особливості та психотравмувальні впливи;

3) його опірність деструктивним внутрішнім та зовнішнім впливам.

У цьому аспекті значущими є ситуації, в яких відбувається взаємодія студентів – під час навчальних занять, складання сесії, спілкування з викладачами та іншими студентами.

Результати та обговорення. В емпіричному дослідженні сформульовано припущення – для людей з низьким рівнем соціально-психологічної безпечності більшою мірою, ніж для людей з високим рівнем соціально-психологічної безпечності, характерними є такі особистісні риси, що виявляються у ставленні до інших людей та соціальної групи в цілому: ворожість, агресивність, низький рівень прийняття інших людей, довіри та доброзичливості. У свою чергу, ці особистісні риси будуть позначатися на суб'єктивній оцінці соціально-психологічного клімату студентської групи.

Для емпіричного дослідження обрано студентську групу, оскільки саме група здатні підвищити ефективність індивідуального процесу засвоєння знань, допомагає сформувати особистісні якості, формує правильне ставлення до навчання. Для цього студентська група має стати командою, де існує культ навчання, атмосфера наукового пошуку, тобто мати сприятливий соціально-психологічний клімат.

У дослідженні взяли участь 57 студентів-першокурсників Херсонського державного університету, серед них 36 жінок (63,1%) та 21 чоловік (36,9%). На основі результатів за методикою «Психологічна безпечність освітнього

середовища» І. О. Баєвої групу студентів розподілено за рівнями оцінки психологічної безпеки (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл оцінок соціально-психологічної безпечності освітнього середовища університету (у %-х; n=57)

№	Параметри оцінки соціально-психологічної безпечності освітнього середовища	Високий рівень (кількість осіб / відсотки)	Середній рівень (кількість осіб / відсотки)	Низький рівень (кількість осіб / відсотки)
1	Задоволеність міжособистісними відносинами	30 / 52,6%	22 / 38,6%	5 / 8,8%
2	Гармонійний характер відносин	23 / 40,3%	26 / 45,6%	8 / 14,1%
3	Почуття захищеності у міжособистісних відносинах	27 / 47,4%	24 / 42,1%	6 / 10,5%

Дані таблиці свідчать про те, що студенти досліджуваної групи переважно мають високий та середній рівень оцінки соціально-психологічної безпечності освітнього середовища університету. За параметром «Задоволеність міжособистісними відносинами» більше половини досліджуваних показали високий рівень (52,6%), тобто студенти-першокурсники вказують на задоволеність стосунками з викладачами, з іншими студентами, на високому рівні оцінюють свій емоційний комфорт у процесі спілкування з суб'єктами освітнього процесу. Крім того, соціально-психологічна безпечність показує задоволеність студентів можливістю висловити свою думку, поважне ставлення до особистості, студенти відзначають можливість звернутися за допомогою, проявити ініціативу та активність, а також те, що значущі оточуючі люди враховують певні складнощі у спілкуванні та уважно ставляться до думок та пропозицій членів групи. Водночас, слід зазначити, що незначна кількість першокурсників, а саме 8,8% характеризується низьким рівнем психологічної безпечності в освітньому закладі, що вимагає додаткової уваги з боку адміністрації факультетів, викладачів та кураторів.

За шкалою «Гармонійний характер відносин» 40,3% опитаних студентів показують високий рівень, майже половина, а саме, 45,6% – середній рівень, тобто загалом оцінки щодо відносин всередині університетського середовища є позитивними. Мова йде про певну узгодженість думок, поглядів та дій студента зі ставленнями та оцінками інших суб'єктів.

Параметр «Почуття захищеності у міжособистісних відносинах» найбільш яскраво відображає конструкт «психологічно безпечного освітнього середовища» та містить у собі певний перелік відповідей на питання «Наскільки

захищеним Ви почуваете себе в університеті?: від приниження, від зневаження, від погроз, від ігнорування, від неповажного, недоброзичливого ставлення». Причому відповіді на кожне питання розділено окремо «з боку викладачів» та «з боку інших студентів». При обробці ми взяли загальний показник, оскільки за результатами досліджуваної вибірки не виявлено суттєвих відмінностей в оцінках.

Результати за даною шкалою є аналогічними результатам за попередніми шкалами – переважно ми спостерігаємо високі (47,4%) та середні оцінки (42,1%). Особливою «групою ризику» є десята частина студентів-першокурсників, які не почувуються у небезпеці в освітньому середовищі університету.

З метою пошуку взаємозв'язку між соціально-психологічною безпечністю освітнього середовища університету та суб'єктивними оцінками соціально-психологічного клімату навчальної групи, у відповідності до медіани за параметром «задоволеність психологічною безпечністю освітнього середовища» було виявлено дві групи студентів: 1 група – високий рівень задоволеності психологічною безпечністю освітнього середовища університету (29 осіб); 2 група – низький рівень (28 осіб). Порівняння груп відбувалось за критерієм кутового перетворення Фішера, для розрахунку взято відсотковий показник для високого рівня прояву ознаки за кожною шкалою (див. табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна таблиця за показниками соціально-психологічного клімату (n₁=29; n₂=28)

№	Основні прояви соціально-психологічного клімату студентської групи	Група 1 (вис. рівень СПБ)	Група 2 (низьк. рівень СПБ)	Ф _{емп.} -критерій Фішера	Рівень значущості
1	Переважає бадьорий, енергійний, життєрадісний фон настрою	44,8%	39,2%	–	–
2	Доброзичливість у стосунках, взаємні симпатії	51,7%	28,5%	1,82	p ≤ 0,05
3	У відносинах між підгрупами всередині колективу існує розуміння	48,2%	25,0%	1,85	p ≤ 0,05
4	Членам колективу подобається спільно проводити час, брати участь у спільній діяльності	55,2%	32,1%	1,78	p ≤ 0,05
5	Успіхи та невдачі однокурсників викликають співчуття всіх членів групи	41,3%	35,7%	–	–

6	Студенти із повагою ставляться до думок інших	44,8%	21,4%	1,91	$p \leq 0,05$
7	Досягнення та невдачі всієї групи переживаються як власні	37,9%	42,8%	–	–
8	У складні моменти відбувається емоційна єдність «один за всіх, всі за одного»	34,4%	32,1%	–	–
9	У кожного студента виникає почуття гордості за групу, якщо її схвалює керівництво	31,0%	32,1%	–	–
10	Група активна та енергійна	41,3%	39,2%	–	–
11	Студенти допомагають адаптуватися новим членам групи	55,2%	32,1%	1,78	$p \leq 0,05$
12	Спільні справи цікаві для кожного, є бажання працювати на спільну мету	58,6%	35,7%	1,76	$p \leq 0,05$
13	В групі існує поважне ставлення до кожного студента без винятку	44,8%	21,4%	1,91	$p \leq 0,05$

За результатами нами з'ясовано, що між групами студентів з різним рівнем оцінки соціально-психологічної безпечності освітнього середовища закладу вищої освіти існують відмінності за деякими ознаками соціально-психологічного клімату. Причому, слід зазначити, що отримані статистично значущі відмінності стосуються всіх компонентів соціально-психологічного клімату групи – когнітивного (знання та поінформованість про інших членів групи); емоційного (ставлення до інших членів групи та до групи в цілому), поведінкового (реальні дії, спрямовані на спільну працю, спільні зусилля у досягненні мети). З'ясовано, що в групі студентів з високим рівнем соціально-психологічної безпечності (група 1) більш високими є оцінки за ознаками, що відображають когнітивний компонент СПК: «У відносинах між підгрупами всередині колективу існує розуміння» ($\varphi_{емп.} = 1,85$; $p < 0,05$); «Студенти із повагою ставляться до думок інших» ($\varphi_{емп.} = 1,91$; $p < 0,05$). За емоційним компонентом СПК цю закономірність підтверджують статистично значущі відмінності за ознакою «Доброзичливість у стосунках, взаємні симпатії» ($\varphi_{емп.} = 1,82$; $p < 0,05$). У поведінковому компоненті це проявляється у таких ознаках: «Студенти допомагають адаптуватися новим членам групи» ($\varphi_{емп.} = 1,78$; $p < 0,05$); «Спільні справи цікаві для кожного, є бажання працювати

на спільну мету» ($\varphi_{\text{емп.}} = 1,76$; $p < 0,05$); «В групі існує поважне ставлення до кожного студента без винятку» ($\varphi_{\text{емп.}} = 1,91$; $p < 0,05$).

Отже, спілкування учасників освітнього процесу у закладі вищої освіти, можливості реалізації соціально-організованих та психолого-педагогічних умов для розвитку особистості студентів визначають певну якість освітнього середовища – його психологічну безпечність. Можна стверджувати, що поняття захищеності тісно пов'язано із поняттям безпечності, а безпечність середовища, у свою чергу, впливає на особистісний розвиток суб'єктів, які долучаються до спілкування у цьому середовищі. На думку І. О. Баєвої, спілкування створює як референтну значущість середовища, так і психологічну захищеність його учасників та задоволеність окремими компонентами взаємодії.

Перебування у психологічно безпечному освітньому середовищі детермінує високий рівень позитивності соціально-психологічного клімату студентської групи, що, у свою чергу, впливає на задоволеність змістом навчальної діяльності, на психологічне здоров'я та благополуччя учасників освітнього процесу, на рівень залученості до спільних дій щодо досягнення мети, в кінцевому підсумку – на продуктивність навчання.

Висновки. На основі теоретичного аналізу наукової літератури та результатів проведеного емпіричного дослідження ми дійшли наступних висновків:

З'ясовано, що психологічна безпечність освітнього середовища є умовою, що забезпечує позитивний особистісний розвиток всіх учасників освітнього процесу. Інтегральними показниками психологічної безпечності освітнього середовища є показники задоволеності міжособистісними відносинами, почуття захищеності у міжособистісних відносинах як з викладачами, так і з іншими студентами, гармонійність цих стосунків, референтна значущість освітнього середовища для суб'єкта.

Визначено, що почуття психологічної захищеності впливає на всі компоненти (когнітивний, емоційний, поведінковий) суб'єктивної оцінки соціально-психологічного клімату у студентській групі. Психологічні комфортні умови сприяють реалізації особистісного потенціалу, життєвих цінностей молоді, що транслюються у всі сфери суспільного життя.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці соціально-психологічних програм оптимізації соціально-психологічного клімату у студентських групах.

Література

1. Волеваха І. Б. Вплив соціально-психологічних чинників на психологічну безпеку науково-педагогічних працівників / І. Б. Волеваха, С. В. Фера // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. – 2018. – Вип. 5. – С. 9–14.

2. Закотнова Е. Ю. Психологическая безопасность личности в образовательной среде высшего учебного заведения / Е. Ю. Закотнова,

Г. С. Кoryтова // Научно-педагогическое обозрение. Pedagogical Review. – 2016. – № 4(14). – С. 13–17.

3. Обеспечение психологической безопасности в образовательном учреждении : практическое руководство / Под ред. И. А. Баевой. – СПб. : Речь, 2006. – 280 с.

4. Почебут Л. Г. Организационная социальная психология / Л. Г. Почебут, В. А. Чикер. – СПб. : Речь, 2000. – 298 с.

5. Парыгин Б. Д. Социально-психологический климат коллектива. Пути и методы изучения / Б. Д. Парыгин. – Ленинград : Наука, Ленинградское отделение, 1981. – 192 с.

6. Харченко А. С. Психологічна безпека особистості викладача вишу / А. С. Харченко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: «Психологічна». – 2012. Вип. 2(2). – С. 443–450. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2%282%29_52.

7. Эксакусто Т. В. Социально-психологическая безопасность субъекта отношений / Т. В. Эксакусто // Вестник СПбГУ. – 2010. – Сер. 12. – Вип.2. – С. 239-244.

8. Blynova O. Y. Philosophical and sociocultural dimensions of personality psychological security / O. Y. Blynova, L. S. Holovkova, O. V. Sheviakov // Anthropological Measurements of Philosophical Research. – 2018. – № 14. – P. 73-83.

9. Bondarchuk O. Psychological safety of the educational environment in secondary schools as a factor of innovative activities motivation for the Ukrainian teachers / O. Bondarchuk // Studia Universitatis Moldaviae: Stiinte ale Educatiei. 2018; 0 (9 (119))

Транслітерація

1. Volevakh, I. B. Fera, S. V. (2018) Vplyv socialjno-psykhologichnykh chynnykiv na psykhologichnu bezpeku naukovo-pedagogichnykh pracivnykiv [Influence of socio-psychological factors on psychological safety of scientific and pedagogical workers]. Naukovyj visnyk Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu. Serija: Psykhologichni nauky – Scientific Herald of Kherson State University. Series: Psychological Sciences, 5, 9–14. [in Ukrainian]

2. Zakotnova, E. Iu. Korytova, G. S. (2016) Psikhologicheskaia bezopasnost lichnosti v obrazovatelnoi srede vysshogo uchebnogo zavedeniia [Psychological safety of a person in the educational environment of a higher educational institution]. Nauchno-pedagogicheskoe obozrenie – Pedagogical review, 4(14). 13–17. [in Russian]

3. Baeva, I. A. (2006) Obespechenie psikhologicheskoi bezopasnosti v obrazovatelnom uchrezhdenii: prakticheskoe rukovodstvo [Providing psychological safety in an educational institution: a practical guide]. SPb. : Rech [in Russian]

4. Pochebut, L. G., Chiker, V. A. (2000) Organizatsionnaia sotsialnaia psikhologiiia [Organizational social psychology]. SPb. : Rech [in Russian]

5. Parygin, B. D. (1981) Sotsialno-psikhologicheskii klimat kolektiva. Puti i metody izucheniia [Socio-psychological climate of the team. Ways and methods of studying]. Leningrad : Nauka [in Russian]

6. Kharchenko, A. S. (2012) Psykhologhichna bezpeka osobystosti vykladacha vyshu [Psychological safety of the teacher's personality]. Naukovyj visnyk Ljvivskogo derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Serija: «Psykhologhichna» – Scientific herald of Lviv State University of Internal Affairs. Series: "Psychological", 2(2). 443–450. [in Ukrainian]

7. Eksakusto, T. V. (2010) Sotsialno-psikhologicheskaia bezopasnost subieekta otnoshenii [Socio-psychological safety of the subject of relations]. Vestnik SPbGU – Bulletin of St. Petersburg University, 12(2). 239-244. [in Russian]

8. Blynova, O. Y., Holovkova, L. S., Sheviakov, O. V. (2018) Philosophical and sociocultural dimensions of personality psychological security. Anthropological Measurements of Philosophical Research, 14. 73–83.

doi: 10.15802/ampr.v0i14.150750

9. Bondarchuk O. (2018) Psychological safety of the educational environment in secondary schools as a factor of innovative activities motivation for the Ukrainian teachers. Studia Universitatis Moldaviae: Stiinte ale Educatiei, 0 (9 (119))

Blynova O., Ilnitska I.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL SAFETY OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A FACTOR OF POSITIVE PSYCHOLOGICAL CLIMATE OF THE STUDENT GROU

The article is devoted to the problem of socio-psychological safety of the educational environment of higher education institution as a factor of the positive psychological climate of the student group. Topicality is substantiated by understanding the psychological comfort and the protection of the educational environment of the university as a significant condition for the personal development of student youth. In this article, the content and structure of the categories “socio-psychological safety of the educational environment” and “socio-psychological climate” were determined. Objective. Clarification of the influence of socio-psychological safety of the educational environment on the psychological climate of the student group. Methods. For conducting empirical research: the method of “Psychological safety of the educational environment” by I.O. Baieva; the method of “Assessment of the level of the psychological climate of the group” by A.M. Lutoshkin were used. Data processing was done using a comparative analysis (Fisher's corner transformation criterion). Results. It is found out that between groups of students with different levels of assessment of social and psychological safety of the educational environment of the institution of higher education there are differences on the basis of socio-psychological climate. The obtained statistically significant differences concern all components of the socio-psychological climate of the group - cognitive (knowledge and awareness of other members of the group); emotional (attitude towards other members of the group and the group as a whole), behavioral (real actions aimed at

joint work, joint efforts in achieving the objective). It is determined that staying in a psychologically safe educational environment determines the high level of positivity of the socio-psychological climate of the student group which in turn affects the satisfaction with the content of educational activities, the psychological well-being of the participants in the educational process. It is stated that psychological safety of the educational environment is a condition that ensures positive personality development of all participants in the educational process. Integral indicators of psychological safety of the educational environment are indicators of satisfaction with interpersonal relations, a feeling of safety in interpersonal relations with teachers and with other students, the harmony of these relationships and the reference significance of the educational environment for the subject.

Key words: *psychological safety, socio-psychological safety of the educational environment, psychological well-being, socio-psychological climate, student group.*

Блинова Олена Євгенівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Херсонського державного університету;

Інна Ільницька – аспірант кафедри загальної та соціальної психології Херсонського державного університету.